

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра англійської мови

Дипломна робота
магістра

з теми: **«ДІЄСЛІВНІ КОНСТРУКЦІЇ В СУЧАСНОМУ
БРИТАНСЬКОМУ ГАЗЕТНОМУ ДИСКУРСІ: КОМУНІКАТИВНО-
КОГНІТИВНА ПЕРСПЕКТИВА»**

Виконала: магістрантка 2 курсу,
групи Ang1- M18
спеціальності 014 Середня освіта
(Мова і література (англійська))
Білюк Інна Валеріївна

Керівник: Кришталюк Г. А.,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської мови

Рецензент: Яремчук І. М.,
кандидат філологічних наук, старший
викладач.

Кам'янець-Подільський – 2019 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ОНТОЛОГІЯ ТА ЕПІСТЕМОЛОГІЯ ДІЄСЛІВНИХ КОНСТРУКЦІЙ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	8
1.1. Онтологічне бачення дієслів англійської мови.....	9
1.1.1. Акціональна дієслівна семантика.....	11
1.1.2. Семантика дієслова – це концептуалізація.....	15
1.1.3. Семантичні типи дієслів.....	20
1.2. Епістемологічне тлумачення англомовних дієслівних конструкцій....	23
1.2.1. Визначення термінів «конструкція», «дієслово», «дієслівна конструкція».....	25
1.2.2. Лінгвістичні підходи до вивчення дієслівної конструкції.....	27
1.3. Когнітивно-конструкційний підхід до вивчення дієслівних конструкцій.....	31
Висновки до розділу 1.....	35
РОЗДІЛ 2 БРИТАНСЬКИЙ ГАЗЕТНИЙ ДИСКУРС – ЯК СЕРЕДОВИЩЕ ВИВЧЕННЯ ДІЄСЛІВНИХ КОНСТРУКЦІЙ	
2.1. Газетний дискурс – уточнення терміна.....	37
2.2. Жанрова типологія газетного дискурсу.....	40
2.2.1. Новини.....	49
2.2.2. Аналітика.....	51
2.3. Комунікативно-когнітивна перспектива вивчення мовних одиниць в газетному британському дискурсі.....	53
2.4. Методика когнітивно-дискурсивного вивчення англомовних дієслівних конструкцій.....	58
Висновки до розділу 2.....	63
РОЗДІЛ 3 Комунікативно-когнітивне дослідження дієслівних конструкцій в британському дискурсі	
3.1. Категоризація дієслівних конструкцій.....	65

3.1.1. Конструкції зі значенням здатності/нездатності (ENABLEMENT/DISABLEMENT).....	69
3.1.2. Конструкції зі значенням перешкода/усунення перешкоди (BLOCKAGE/Removal of BLOCKAGE).....	71
3.1.3. Конструкції зі значенням протидія/усунення протидії (COMPULSION/Removal of COMPULSION).....	73
3.2. Функціонування дієслівних конструкцій.....	74
3.2.1. Процесуальна функція дієслівних конструкторів.....	75
3.2.2. Результативна функція дієслівних конструкторів.....	76
3.2.3. Функція стану дієслівних конструкцій.....	77
3.3. Дієслівні схеми репрезентації подій.....	83
Висновки до розділу 3.....	83
ВИСНОВКИ.....	85
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	87

ВСТУП

Дискусивна лінгвістика сьогодні не випадково стає частиною антропоцентричності, що приносить в останню нові технології отримання, опису та інтерпретації матеріалу. Дискурсивний аспект зумовлює розгляд лінгвістичних явищ в комплексі з культурно-історичними, соціально-ситуативними та комунікативно-прагматичними характеристиками.

Газетний дискурс характеризується розривом у просторі й часі автора та читача. Тому, на відміну від звичайної комунікації, газетний текст стає розлогішим, він має викласти все до кінця, не спираючися на можливі запитання читача бо їх фізично не може бути. Газетний текст перебуває в стихії писемної мови, й це відбирає в мовному арсеналі відповідні писемні конструкції. Це дискурс, де велика увага приділяється не лише змісту, а й формі його викладу. Все це відбувається тому, що є можливість розтягнути в часі процес підготовки мовлення, ще раз прочитати написане, виправити, використати словники, як результат, у випадку газетного (як і взагалі друкованого) слова маємо розширений словниковий запас.

Дієслівні конструкції розглядалися у працях вітчизняних та зарубіжних науковців, а саме Є. Й. Шендельє [58], М. М. Шанский [55], В. В. Бондаренко [10], В. В. Виноградов [17], Г. О. Винокур [18].

Актуальність роботи зумовлена міждисциплінарним зацікавленням дискурсом і британським зокрема, а також вивченням мовних одиниць у просторі комунікації. Зважаючи на те, що газетна сторінка є поєднанням вербальної (тобто словесної) та візуальної подачі інформації, відбувається гармонізація сприйняття, бо слово й зображення обробляються різними півкулями головного мозку людини. Саме тому ми обрали газетний дискурс середовищем дослідження, а його об'єктом стали дієслівні конструкції як один основних компонентів речення.

Мета роботи полягає у встановленні комунікативно-когнітивних особливостей дієслівних конструкцій у британському газетному дискурсі.

Для досягнення цієї мети послідовно вирішено такі **завдання**:

- проаналізувати онтологічний та епістемологічний підхід до вивчення дієслів в англійській мові;
- узагальнити когнітивно-конструкційний підхід до вивчення дієслівних конструкцій;
- уточнити термін «дискурс»;
- охарактеризувати жанрову типологію газетного дискурсу;
- дослідити дієслівні конструкції з урахуванням жанрових типів газетного дискурсу;
- проаналізувати комунікативно-когнітивну перспективу вивчення мовних одиниць в газетному британському дискурсі;
- класифікувати дієслівні конструкції на основі груп образ-схем.

Об'єктом дослідження виступають дієслівні конструкції у британському газетному дискурсі.

Предметом дослідження є комунікативно-когнітивна перспектива вивчення дієслівних конструкцій на основі образ-схем.

Методика дослідження передбачає використання загальнонаукових, конкретнонаукових та міждисциплінарних методів. Під час нашого дослідження ми використовували такі методи: описовий, зіставний, структурний та експланаторний методи. Мета описового методу — дати точний і повний опис мовних одиниць. Суть методу полягає в інвентаризації та систематизації мовних одиниць. Цей метод має велике практичне значення, позаяк пов'язує лінгвістику з суспільними потребами. Мета зіставного методу — шляхом зіставлення виявити спільні, однакові й відмінні, специфічні риси дієслівних конструкцій. На його основі створюють зіставні граматики мов. Структурний метод застосовується при дослідженні структури конструкцій, а його метою є пізнання їх як цілісної функціональної структури, елементи якої співвіднесені строгою системою зв'язків і відношень. Експланаторний метод спрямований на виявлення

когнітивних особливостей дієслівних конструкцій, їхнє пояснення за допомогою образ-схемного аналізу.

Практична цінність. Дослідження газетної мови показали деяку невідповідність між словами автора та знанням цих слів читачами, котрі практично не можуть правильно визначити велику кількість, приміром, слів іноземного походження, які дуже активно використовуються в газетному дискурсі. Звідси може впливати те, що читач частково не розуміє мови газетного викладу. Тому проаналізувавши дієслівні конструкції можна зрозуміти, якою мірою суб'єкт залучений до виконання дії, які образ-схеми застосовувалися при написанні статті. Також результати даного дослідження можуть бути використані у дискурсології, когнітивній лінгвістиці та у подальших наукових дослідженнях студентів.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення та практичні результати дослідження обговорювались на наукових конференціях: XVI Міжнародній студентській Інтернет-конференції «МОВА, ОСВІТА, КУЛЬТУРА: Інтеграційні тенденції в сучасному світі», VII Міжнародна студентська Інтернет-конференція «Англійська мова у міждисциплінарному контексті безперервної освіти», звітній науковій конференції студентів та магістрантів за підсумками науково-дослідної роботи у 2018-2019 навчальному році.

Обсяг та структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного, загальних висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить сторінок.

У **вступі** зазначається мета та завдання згідно даної теми, визначається об'єкт та предмет дослідження, вказується використана методика дослідження, подається апробація дослідження.

У **першому розділі** «Онтологія та епістемологія дієслівних конструкцій англійської мови» розглядаємо онтологічне бачення дієслів англійської мови, а саме акціональну дієслівну семантику та семантичні типи дієслів. А також епістемологічне тлумачення англомовних дієслівних конструкцій, де

зазначаємо що таке конструкція, дієслово та дієслівна конструкція. Особливу увагу звертаємо на лінгвістичні підходи до вивчення лінгвістичних конструкцій та когнітивно-конструкційний підхід до вивчення дієслівних конструкцій.

У **другому розділі** «Британський газетний дискурс – як середовище вивчення дієслівних конструкцій» подаються варіанти визначення терміну «дискурс», зазначається жанрова типологія газетного дискурсу, а саме новини та аналітика. Особливе місце посідає комунікативно-когнітивна перспектива вивчення мовних одиниць в газетному британському дискурсі та методика когнітивно-дискурсивного вивчення англомовних дієслівних конструкцій.

Третій розділ «Комунікативно-когнітивне дослідження дієслівних конструкцій в британському дискурсі» є власне практичною частиною, де нами здійснено вибірку дієслівних конструкцій, їхня категоризація, проаналізовано їх за допомогою образ-схемного аналізу та визначено функціонування дієслівних конструкцій.

Список використаних джерел містить посилання.

ВИСНОВКИ

У ході нашого дослідження поставлена мета у встановленні комунікативно-когнітивних особливостей дієслівних конструкцій у британському газетному дискурсі була виконана. Газетний дискурс є одним із засобів інституціонального спілкування, що здійснюється в соціально-фіксованій ситуації та в певному культурно-політичному просторі. Під газетним дискурсом розуміють сукупність текстів, котрі функціонують у газеті в цілому, що відповідають газетно-публіцистичному жанру. Об'єктом нашого дослідження стали дієслівні конструкції та їх функціонування у газетному дискурсі.

Протягом нашого дослідження було виконано ряд завдань, а саме проаналізовано онтологічний та епістемологічний підхід, узагальнено когнітивно-конструкційний підхід, уточнили термін «дискурс», охарактеризували жанрову типологію дискурсу, проаналізували комунікативну-когнітивну перспективу вивчення мовних одиниць та класифікували дієслівні конструкції за образ-схемною класифікацією.

Перший розділ «Онтологія та епістемологія дієслівних конструкцій англійської мови» присвячений теоретичному вивченню дієслова та дієслівних конструкцій. Описана акціональна дієслівна семантика, яка базується на категорії граничності та семантичні типи дієслів. Семна структура дієслова містить такий набір сем : категорійно-граматичну сему «дія», лексико-граматичну сему «перехідна дія», категорійно-лексичну сему та усі диференційні семи власно лексичного характеру. Охарактеризували лінгвістичні підходи, серед яких воокремили синтаксичний, функціональний, прагматичний, когнітивний, функціональний, комунікативний.

Другий розділ «Британський газетний дискурс – як середовище вивчення дієслівних конструкцій». У цьому розділі характеризуємо дискурс, описуємо різні його вріації та визначаємо його типологію. Ми спираємось на соціолінгвістичний підхід до визначення терміна «дискурс». З когнітивної точки зору дискурс відображає ціннісні орієнтації, мислення моральні норми

як власне адресата, так і середовища в цілому. Характеризуємо жанр новини та аналітика. У підрозділі комунікативно-когнітивна перспектива вивчення мовних одиниць в британському газетному дискурсі розглядаємо мову як різновид когнітивної діяльності. Когнітивний підхід до вивчення дискурсу перемижується із етно та лінгвокультурними підходами. У цьому підпункті також розглядаємо поняття концепту. Протягом нашого дослідження використовували такі методи –структурний, типологічний, функціональний, описовий та експленаторний.

Третій розділ став практичною частиною нашого дослідження. Під час виконання практичного дослідження нами було здійснено вибірку у 200 статей та проаналізовано дієслівні конструкції. Першим етапом було визначити номінальну, адвербіальну та експленаторну комплементацію, описали їх за будовою. Розглянули функції дієслівних конструкцій, а саме процесуальну, результативну та функцію стану. Визначали дані функції семантико-когнітивним шляхом. Також розглянули подієву схему репрезентацій подій. На основі класифікації Лакоффа та Джонсона проаналізували статтю. А також схематично продемонстрували перебіг події враховуючи перцептивні, когнітивні аспекти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авдукова А. М. Глагол think в предложных словосочетаниях, выражающих делиберативные отношения и тематические ряды глаголов, объединенных значением think : автореф. дис. на соиск. уч. степени канд. филол. наук : спец. 663 . М., 1972. 23 с
2. Агрелль С. О способах действия глагола // Вопросы глагольного вида / [под. ред. Ю. С. Маслова]. М. : Изд-во иностранной литературы, 1962. С. 35 – 38.
3. Бондар О. І. Темпоральні відношення в сучасній українській літературній мові: Система засобів вираження. О., 1996. С. 12.
4. Вихованець І. Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. К. : Наукова думка, 1988. 256 с.
5. Введенська Т. Стилiстичний аналіз (сучасні зарубіжні методики) .Слово і час. 2001. № 9. С. 61–66.
6. Загнітко А. П. Теоретична грамати́ка української мови. Морфологія. Донецьк: Дон ДУ, 1996. 437с.
7. Загнітко А, П. Теорія граматики і тексту: монографія. Донецьк : ДонНУ, 2014. 480 с.
8. Золотова Г. А. О конститутивной синтаксической единице. Изв. АН СССР, СЛЯ. Т.40 1981, № 6.С. 497- 498.
9. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Волгоград: Перемена, 2002. 477с.
- 10.Кацнельсон С Д. Типология языка и речевое мышление Л. : Наука, 1972. 216 с.
- 11.Короткий словник лінгвістичних термінів / за ред. С. Я. Єрмоленко. К. : Либідь, 2001. 224 с.
- 12.Кубрякова Е.С. Части речи в ономазиологическом освещении. М.: Наука, 1978. 115 с.

13. Ломов А. М. Очерки по русской аспектологии. Воронеж : Изд-во Воронежского университета, 1977. 139 с.
14. Маслова В. А. Введение в когнитивную лингвистику : уч. пособие ю. Москва : Флинта, 2007. 296 с.
15. Маслова В. А. Когнитивная лингвистика / В. А. Маслова. Минск : ТетраСистемс, 2004. 256 с.
16. Мірченко М.В. Структура синтаксичних категорій : монографія Луцьк, вид. «Вежа» Волин. Держ. Ун-ту ім. Лесі Українки, 2001. 340 с.
17. Путьятина Е. И. О синонимическом ряде глаголов, объединенных значением “think” . Ученые записки Ленинградского пединститута. 1970. С. 176–182
18. Потебня А. А. Из записок по русской грамматике. М., 1958. Т. 1–2. 536 с.
19. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія Полтава : Довкілля. К., 2006. 716 с.
20. Серажим К. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність: [на матеріалах суч. газетн. публіцистики]: монографія. Київ, 2002. 392
21. Чернявская В.Е. Дискурс как объект лингвистических исследований. Текст и дискурс. Проблемы экономического дискурса: Сб. науч. тр. СПб: изд. С. Петерб. гос. ун-та экономики и финансов, 2001. С.11-22
22. Іваницька Н.Б. Функціонально-семантична класифікація абсолютивних дієслів в українській та англійській мовах . К.: КНТЕУ, 2004. 203 с.
23. Іваницкий В. В. Вопросы сопоставительной аспектологии . – Кемерово : КемГУ, 1988. 83 с
24. Егорова Е. Б. Признаковые именные формы и их системные связи в современном русском языке. Москва, 1983. 22с.
25. Иофик Е. Я. Структурно-семантический анализ сочетаемости глаголов умственной деятельности в современном английском языке (в сопоставлении с сочетаемостью однокоренных существительных) :

- автореф. дис. на соиск. уч. степени канд. филол. наук : спец.Л., 1969. 19 с.
26. Уфимцева 2002: Уфимцева А.А. Лексическое значение. Принципы семиологического описания лексики.– М.: УРСС, 2002. 239
27. Юрин И. А. Парадигматический и синтагматический аспекты лексико-семантической группы глаголов мыслительной деятельности в современном английском языке : автореф. дис. на соиск. уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” . Л., 1979. 22 с.
28. Bakhtin, M.M. (1979/1986). The problem of speech genres. In: C. Emerson & M. Holquist (eds.), *Speech genres and other late essays*. - Austin: University of Texas Press: 60-102.
29. Bakhtin, M. (1986). *Speech Genres and Other Late Essays*. - Austin, TX: Univ. Texas Press. Transl.: V.W. Mcgee. Hyland, K. (2002). Genre: Language, Context, and Literacy. In: *Annual Review of Applied Linguistics*, 22: 113-135.
30. Chr. Wolff 1679–1754. Interpretationen zu seiner Philosophie und deren Wirkung, mit einer Bibliographie der Wolff-Literatur. Hamb., 1983;
31. Chicago, 1987 Lakoff, G. and Johnson M. *Philosophy in the Flesh*. Basic Books, New York, 1999.
32. Douglas H. *Etymology dictionary* / H. Douglas, 2004. 1256 с
33. Miller, C.R. (1984) *Genre as social action*.
34. Martin, J.R. (1985). Process and Text: two aspects of semiosis. In: Benson, J. & Greaves, W. (eds.): *Systemic Perspectives on Discourse*. Vol. I: *Selected Theoretical Papers from the 9th International Systemic Workshop*. Norwood, NJ: Ablex.
35. Narayanan, S. “Reasoning About Event Structure” (Slides from Berkeley and UCSD CogSci Colloquia talks), 1998. <http://www.icsi.berkeley.edu/~snarayan/>.
36. Trier J. *Worte des Wissens* / Jost Trier // *Mitteilungen des Universitätsbundes*

- 37.. Malburg, 1931. S. 33- 39.
- 38.Vendler Z. *Linguistics in Philosophy/ Zeno Vendler* NY : Cornell University Press, 1967. 200 p.
- 39.Vendler Z. *Linguistics in Philosophy/ Zeno Vendler – NY : Cornell University Press*, 1967. 200 p.
- 40.Halliday, M.A.K. (1994). *An introduction to functional grammar* (2nd ed.). - London: Edward Arnold.
- 41.Swales, J. (1993). Genres and engagement. *Revue Belge de Philologie et D'Histore*, 71: 687-98.
- 42.Ullman 1962: Ullman St. *Semantics. An Introduction to the Science of Meaning*. Oxford, 1962.302 c.
- 43.Webster's Dictionary 1992: Webster's New Encyclopedic Dictionary. New York, 1992